**НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”**
**ФАКУЛТЕТ „СИГУРНОСТ И ОТБРАНА”**
**5000 гр. Велико Търново, бул. „България” №76**
**телефон: (062)618 702; факс:(062)618 709; e-mail: nvu@nvu.bg**

# С Т А Н О В И Щ Е

**от**

**полк. доц. д.н. Румен Ангелов Маринов**

**Регистър за научната дейност в Република България №:** **36193**

**Scopus Author ID:** **57205585779**

**Web of Science Researcher ID:** **P-8819-2019**

**ORCID:** **0000-0003-3605-4695**

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана”, професионално направление 9.1. „Национална сигурност” в катедра „Национална и регионална сигурност” на факултет „Сигурност и отбрана” при НВУ „Васил Левски”, обявен със заповед №РД-02-798/24.07.2026 г. на Началника на НВУ „Васил Левски” и обнародван в Държавен вестник № 71/07.08.2026 г.

В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ участва главен асистент доктор Валерия-Тереза Тошкова Дончева.

Съставът на научното жури е определен със заповед № РД-02-867/01.09.2025 г. на началника на НВУ „Васил Левски“.

Велико Търново
2026 г.

**1. Обща характеристика на научноизследователската и научно-приложната дейност на кандидата**

За участие в конкурса главен асистент д-р Валерия-Тереза Тошкова Дончева е представила 29 научни труда – една монография и 28 научни разработки, създадени след придобиване на образователната и научна степен „доктор“. 28 от трудовете са самостоятелни, а един е в съавторство. Една от разработките е на английски език и разглежда влиянието на миграцията върху демографската сигурност на България. Кандидатът е участвал и в два научни проекта, единият от които по националната научна програма „Сигурност и отбрана“.

Основен труд в конкурса е монографията „Авторитарната личност в контекста на националната сигурност“ (2026 г., 232 страници). В нея психологическите особености на личността се свързват с упражняването на власт, вземането на управленски решения и устойчивостта на институциите за сигурност. Теоретичната част е съчетана с емпирично изследване на междуличностните отношения, авторитарните тенденции и емпатията сред работещите в сферата на сигурността. Темата е развита и в две статии в сп. „Сигурност и отбрана“ (2025 г.).

Останалите разработки обхващат груповото поведение и конформизма, конфликтите в организациите, емоционалната стабилност и интелигентност, мотивацията и социализацията във военна и професионална среда, дезинформацията и социалното инженерство, политическата власт и изборните процедури, миграцията и демографската сигурност. Общата им линия е изследването на човешкия фактор и на последиците от индивидуалното и груповото поведение за функционирането на системите за сигурност.

От 29-те заглавия приемам за оценяване 26. Не включвам в оценката три публикации, чийто тематичен фокус не е пряко свързан с професионално направление 9.1 „Национална сигурност“: „Предизвикателствата пред осигуряването на равен достъп до образование за децата с увреждания“, „Видовете кореспонденция като аспект на бизнес комуникациите“ и „Етиката в бизнес комуникациите“.

**2. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата**

От тематиката на представените трудове се вижда пряка връзка с учебни области, застъпени в подготовката по национална сигурност: социална психология, военна психология и педагогика, основи на политологията, както и социални и демографски аспекти на сигурността. Публикациите за психологическите особености на войнската дейност, възпитанието във военно-учебна среда, емоционалната интелигентност и мотивацията разглеждат въпроси, които имат значение за подготовката на курсанти и за развитието на професионални качества, необходими при работа в йерархична и рискова среда.

Съществено е, че обучението не се разглежда единствено като предаване на знания или усвояване на правила. В трудовете се поставя въпросът как се изграждат самодисциплина, саморегулация, лична отговорност, екипно взаимодействие и способност за вземане на решения под напрежение. Този подход е подходящ за военното образование, където изпълнението на заповеди

и спазването на дисциплината трябва да се съчетават с професионална преценка, критично мислене и отговорност за последствията от действията.

Публикациите могат да бъдат използвани като източник за подготовка на лекции, практически занятия, казуси и дискусии по теми за груповото влияние, конфликтите, психологическата устойчивост, информационните заплахи и управлението на човешкия фактор. Така научните резултати имат ясна връзка с учебното съдържание и могат да бъдат използвани за по-практическо разглеждане на проблемите на сигурността.

**3. Основни научни резултати и приноси**

На базата на монографията и останалите 25 труда, приети за оценяване, могат да бъдат откроени следните научни и научно-приложни приноси. Формулировките по-долу отразяват резултатите, описани в представените трудове и резюмета.

**3.1. Научни приноси**

**1. Авторитаризъм и институционална сигурност –** Авторитаризмът е разгледан като многоизмерен конструкт, при който потребността от сигурност засилва стремежа към авторитет и подчинение. Макар тези нагласи да подпомагат дисциплината, липсата на отчетност и прекомерната централизация ограничават автономността и адаптивността.

**2. Поведенчески профили в сигурността –** Изследванията сред работещите в сферата на сигурността разграничават два основни поведенчески профила: **амбициозно-зависим** (характеризиращ се с подчинение, чувствителност към одобрение и агресивност) и **социално-балансиран** (отличаващ се с увереност и самостоятелност). Авторитарните черти в изследваната среда се проявяват предимно в умерени и съвместими с йерархията форми.

**3. Човешкият фактор и емоционалната интелигентност –** Анализът показва, че груповото влияние и конформизмът могат както да синхронизират действията, така и да ограничат критичното мислене. Акцентира се върху саморегулацията, екипната работа и емоционалната интелигентност като ключови за психологическата устойчивост и вземането на решения под стрес.

**4. Информационни заплахи и уязвимости –** Информационните заплахи са разгледани чрез психологическите уязвимости на човека – когнитивни нагласи, групова идентичност и доверие в авторитети. Изтъква се значението на критичното мислене и медийната грамотност за тяхното неутрализиране.

**5. Демография, миграция и институции –** Миграцията е анализирана, както като риск (демографски спад, недостиг на кадри), така и като ресурс за развитие. Разгледани са и връзките между политическата власт, изборните процеси и националната сигурност.

**3.2. Научно-приложни приноси**

**1. Оценка и развитие на кадрите –** Изследванията на авторитарните тенденции, междуличностните отношения и емпатията подпомагат анализа на професионалното поведение — в това число отношението към властта, самостоятелността на преценката и екипното взаимодействие. Прилагането на

диагностични методики за подбор и атестиране следва стриктно да се съобразява с утвърдените стандарти за психологическа оценка.

**2. Обучение, устойчивост и социализация –** Разработките за емоционална интелигентност и мотивация подобряват подготовката за действия под стрес, насърчавайки саморегулацията и личната отговорност. Насоките за социализация подчертават значението на наставничеството, ясните очаквания и обратната връзка за новопостъпилите служители.

**3. Управление на кризи и информационна сигурност –** Анализът на конфликтите, паниката и груповото поведение позволява своевременно разпознаване на напрежението и вземане на адекватни решения чрез осигуряване на навременна информация и ясно ръководство. Обучението за противодействие на дезинформацията и социалното инженерство акцентира върху разпознаването на манипулативни послания и проверката на източници чрез практически симулации.

**4. Обществена и демографска устойчивост –** Изследванията на изборните процедури акцентират върху политическия неутралитет и институционалната координация. В демографската сфера се подчертава необходимостта миграционните политики да се обвържат с трудовите, образователните и регионалните стратегии.

**Становище относно наличието или липсата на плагиатство**

Към момента на изготвяне на становището не ми е известно да е постъпил неанонимен и мотивиран писмен сигнал за установяване на плагиатство в публикациите на кандидата.

**4. Оценка на значимостта на приносите за науката и практиката**

Основният научен принос на представените трудове се изразява в последователния опит човешкият фактор да бъде интегриран в анализа на националната сигурност, надхвърляйки традиционната му рамка на кадрови въпрос. Монографията формулира концептуалната основа, а публикациите върху авторитарните нагласи и междуличностните отношения я подкрепят с емпиричен материал от сектора за сигурност.

Значимостта на този подход е в разграничаването на двойствения ефект на едни и същи психологически характеристики. Дисциплината, лоялността и следването на установения ред са от съществено значение за йерархичната организация, но съчетани с потискане на несъгласието, липса на отчетност или ниска самостоятелност, могат да ограничат нейната адаптивност. Изследванията дават понятийна рамка за анализ на този баланс, без да свеждат националната сигурност единствено до личностните особености.

Практическото значение е най-силно изразено във военното и професионалното обучение, психологическата подготовка, екипното управление, информационната сигурност и оценката на демографските рискове. Резултатите предоставят база за учебни теми, казуси и последващи научни търсения, като при психологическия подбор методиките следва да се прилагат строго в техните научно обосновани рамки.

**5. Критични бележки**

Представените трудове очертават ясно тематично ядро, но международното им представяне може да бъде разширено: от 29 заглавия само

едно е на английски език. Препоръчвам на кандидата да насочи част от бъдещите си усилия към публикации в международни реферирани и индексирани издания (Scopus, Web of Science), за да достигнат емпиричните резултати до по-широка научна аудитория.

Като следващи стъпки е полезно установените поведенчески профили да бъдат проверени при различни категории служители и институционални среди, за да се определят по-точно обхватът и границите на приложимост на резултатите. Систематизирането на натрупаните разработки в учебно-методическо пособие по човешкия фактор и социалната психология в системите за сигурност би улеснило използването им в обучението. Тези бележки са насоки за бъдещо развитие и не променят положителната ми оценка за представената научна продукция.

**6. Заключение**

Представените за оценяване трудове показват, че главен асистент доктор Валерия-Тереза Тошкова Дончева развива последователна изследователска линия на пресечната точка между социалната психология и националната сигурност. Най-силно изразените резултати са свързани с теоретичното осмисляне на авторитарната личност, емпиричното изследване на авторитарните нагласи и междуличностните отношения сред работещи в сферата на сигурността, както и с анализа на психологическите механизми при информационни, организационни, политически и демографски рискове.

Научната продукция има разпознаваема тематична цялост и предлага резултати, които могат да бъдат използвани в обучението и при по-нататъшни изследвания на човешкия фактор в системите за сигурност. Отчитам необходимостта от по-широко международно публикуване и от допълнителна проверка на емпиричните резултати в различни среди, но тези препоръки не поставят под съмнение цялостната ми положителна оценка. Считам, че кандидатът има необходимите научни основания да бъде подкрепен за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ПН 9.1 „Национална сигурност“.

**7. Оценка на кандидата**

Предлагам на уважаемото научно жури да класира главен асистент доктор Валерия-Тереза Тошкова Дончева и да предложи на факултетния съвет на факултет „Сигурност и отбрана“ при НВУ „Васил Левски“ да бъде избрана и да заеме академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1 „Национална сигурност“, за нуждите на катедра „Национална и регионална сигурност“.

27.10.2026 г.
гр. Велико Търново

Член на журито:
полк. доц. д.н. Румен Маринов

# S T A T E M E N T

**by Col. Assoc. Prof. Rumen Angelov Marinov DSc**


| | |
|---|---|
| **Register of scientific activity in the Republic of Bulgaria No.:** | **36193** |
| **Scopus Author ID:** | **57205585779** |
| **Web of Science Researcher ID:** | **P-8819-2019** |
| **ORCID:** | **0000-0003-3605-4695** |


of the materials submitted for participation in a competition for the academic position of "Associate Professor" in the field of higher education 9. "Security and Defense", professional field 9.1. "National Security" in the Department of "National and Regional Security" of the Faculty of "Security and Defense" at the National Higher Education University "Vasil Levski", announced by order No. RD-02-798/24.07.2026 of the Head of the National Higher Education University "Vasil Levski" and promulgated in the State Gazette No. 71/07.08.2026.

Chief Assistant Professor Dr. Valeria-Tereza Toshkova Doncheva participated in the competition for the academic position of "associate professor".
The composition of the scientific jury was determined by order No. RD-02-867/01.09.2025 of the head of the Vasil Levski National University of Higher Education.

Veliko Tarnovo
2026

**1. General characteristics of the candidate's research and applied scientific activities**

To participate in the competition, Chief Assistant Professor Dr. Valeria-Tereza Toshkova Doncheva has submitted 29 scientific papers – one monograph and 28 scientific papers, created after obtaining the educational and scientific degree "doctor". 28 of the papers are independent, and one is co-authored. One of the papers is in English and examines the impact of migration on the demographic security of Bulgaria. The candidate has also participated in two scientific projects, one of which is under the national scientific program "Security and Defense".

The main work in the competition is the monograph "The Authoritarian Personality in the Context of National Security" (2026, 232 pages). In it, the psychological characteristics of the personality are associated with the exercise of power, making managerial decisions and the sustainability of security institutions. The theoretical part is combined with an empirical study of interpersonal relationships, authoritarian tendencies and empathy among those working in the security sector. The topic is also developed in two articles in the journal "Security and Defense" (2025).

Other developments cover group behavior and conformity, conflicts in organizations, emotional stability and intelligence, motivation and socialization in military and professional environments, disinformation and social engineering, political power and electoral procedures, migration and demographic security. Their common thread is the study of the human factor and the consequences of individual and group behavior for the functioning of security systems.

Of the 29 titles, I accept 26 for evaluation. I do not include in the evaluation three publications whose thematic focus is not directly related to professional area 9.1 "National Security": "Challenges to Ensuring Equal Access to Education for Children with Disabilities", "Types of Correspondence as an Aspect of Business Communications" and "Ethics in Business Communications".

**2. Assessment of the candidate's pedagogical training and activities**

The topics of the presented works show a direct connection with the fields of study involved in national security training: social psychology, military psychology and pedagogy, foundations of political science, as well as social and demographic aspects of security. The publications on the psychological characteristics of military activity, education in a military-educational environment, emotional intelligence and motivation address issues that are important for the training of cadets and the development of professional qualities necessary for working in a hierarchical and risky environment.

It is essential that training is not viewed solely as the transmission of knowledge or the acquisition of rules. The work raises the question of how self-discipline, self-regulation, personal responsibility, teamwork and the ability to make decisions under pressure are built. This approach is appropriate for military education, where the execution of orders and the observance of discipline must be combined with professional judgment, critical thinking and responsibility for the consequences of actions.

The publications can be used as a source for preparing lectures, practical classes, case studies and discussions on topics such as group influence, conflicts,

psychological resilience, information threats and human factor management. Thus, the scientific results have a clear connection with the educational content and can be used for a more practical consideration of security issues.

**3. Main scientific results and contributions**

Based on the monograph and the remaining 25 papers accepted for evaluation, the following scientific and applied scientific contributions can be highlighted. The formulations below reflect the results described in the submitted papers and abstracts.

**3.1. Scientific contributions**

**1. Authoritarianism and Institutional Security –** Authoritarianism is viewed as a multidimensional construct, in which the need for security reinforces the desire for authority and obedience. While these attitudes promote discipline, lack of accountability and excessive centralization limit autonomy and adaptability.

**2. Security Behavioral Profiles –** Research among security workers distinguishes two main behavioral profiles: **ambitious-dependent** (characterized by subordination, sensitivity to approval, and aggressiveness) and **socially balanced** (characterized by confidence and independence). Authoritarian traits in the studied environment are manifested primarily in moderate and hierarchy-compatible forms.

**3. The Human Factor and Emotional Intelligence –** The analysis shows that group influence and conformity can both synchronize actions and limit critical thinking. The emphasis is on self-regulation, teamwork, and emotional intelligence as key to psychological resilience and decision-making under stress.

**4. Information Threats and Vulnerabilities –** Information threats are examined through human psychological vulnerabilities – cognitive attitudes, group identity, and trust in authority. The importance of critical thinking and media literacy for their neutralization is emphasized.

**5. Demography, Migration and Institutions –** Migration is analyzed both as a risk (demographic decline, shortage of personnel) and as a resource for development. The links between political power, electoral processes and national security are also examined.

**3.2. Scientific and applied contributions**

**1. Personnel assessment and development –** Research on authoritarian tendencies, interpersonal relationships, and empathy supports the analysis of professional behavior—including attitudes toward authority, judgmental independence, and team interaction. The application of diagnostic methodologies for selection and assessment should strictly comply with established standards for psychological assessment.

**2. Training, Resilience, and Socialization –** Developments in emotional intelligence and motivation improve readiness for action under stress, encouraging self-regulation and personal responsibility. Socialization guidelines emphasize the importance of mentoring, clear expectations, and feedback for new hires.

**3. Crisis Management and Information Security –** Analysis of conflicts, panic and group behavior allows for timely recognition of tension and making adequate decisions by providing timely information and clear guidance. Training on

countering disinformation and social engineering emphasizes recognizing manipulative messages and verifying sources through practical simulations.

**4. Social and demographic sustainability –** Studies of electoral procedures emphasize political neutrality and institutional coordination. In the demographic sphere, the need to link migration policies to labor, educational, and regional strategies is emphasized.

**Opinion on the presence or absence of plagiarism**

At the time of preparing the opinion, I am not aware of any non-anonymous and motivated written report of plagiarism in the candidate's publications.

**4. Assessment of the significance of contributions to science and practice**

The main scientific contribution of the presented works is expressed in the consistent attempt to integrate the human factor into the analysis of national security, going beyond its traditional framework of personnel issues. The monograph formulates the conceptual basis, and the publications on authoritarian attitudes and interpersonal relations support it with empirical material from the security sector.

The significance of this approach lies in distinguishing the dual effect of the same psychological characteristics. Discipline, loyalty, and following the established order are essential for a hierarchical organization, but combined with the suppression of dissent, lack of accountability, or low autonomy, can limit its adaptability. The research provides a conceptual framework for analyzing this balance without reducing national security solely to personality traits.

The practical significance is most pronounced in military and professional training, psychological preparation, team management, information security and demographic risk assessment. The results provide a basis for teaching topics, case studies and subsequent scientific research, and in psychological selection, the methodologies should be applied strictly within their scientifically sound framework.

**5. Critical notes**

The submitted papers outline a clear thematic core, but their international presentation could be expanded: out of 29 titles, only one is in English. I recommend that the candidate direct some of his future efforts towards publications in international referred and indexed journals (Scopus, Web of Science), to reach the empirical results to a wider scientific audience.

As a next step, it is useful to verify the established behavioral profiles in different categories of employees and institutional environments to more precisely determine the scope and limits of applicability of the results. Systematizing the accumulated developments in a teaching and methodological manual on the human factor and social psychology in security systems would facilitate their use in training. These notes are guidelines for future development and do not change my positive assessment of the presented scientific production.

**6. Conclusion**

The works submitted for evaluation show that Senior Assistant Professor Dr. Valeria-Tereza Toshkova Doncheva develops a consistent line of research at the intersection of social psychology and national security. The most pronounced results are related to the theoretical understanding of the authoritarian personality, the empirical study of authoritarian attitudes and interpersonal relationships among

security workers, as well as the analysis of psychological mechanisms in information, organizational, political and demographic risks.

The scientific output has a recognizable thematic integrity and offers results that can be used in training and in further research on the human factor in security systems. I recognize the need for wider international publication and additional verification of the empirical results in different environments, but these recommendations do not cast doubt on my overall positive assessment. I believe that the candidate has the necessary scientific grounds to be supported for the academic position of "associate professor" in PN 9.1 "National Security".

**7. Candidate evaluation**

I propose to the esteemed scientific jury to rank Chief Assistant Professor Dr. Valeria-Tereza Toshkova Doncheva and to propose to the Faculty Council of the Faculty of "Security and Defense" at the National University "Vasil Levski" that she be elected and occupy the academic position of "Associate Professor" in the field of higher education 9. "Security and Defense", professional direction 9.1 "National Security", for the needs of the Department of "National and Regional Security".

27.10.2026
Veliko Tarnovo

Jury member:
Col. Assoc. Prof. Rumen Marinov DSc